

CENANYAN MEKTEBİ

*Erdal Tomar Konya Rotary Klübü Üyesi
Mimar ve Sanat Tarihçisi*

Yapının zemin ve
birinci kat planı

**Cenanyan
Mektebi'nin 1980
yılındaki görünüşü**

Cenanyan Mektebi Konya ili, Karatay ilçesi Şems Tebriz'i Mahallesi Dr. Abdullah Sokakta yer almakta olup, yapı geniş bir avlu içerisinde bodrum, zemin, birinci ve çatı katlarından oluşmaktadır.

Konya, Osmanlı Dönemi'nde yükseköğretim kurumuna sahip tek Anadolu şehridir. Bu kurum Darülfünun'un bir şubesi olarak 1908 yılında açılan Hukuk Mektebi'dir. Bu okulun hangi gerekçeyle Konya'da açıldığı, kurumun özellikleri ve öğrencilerinin niteliği açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bununla birlikte üzerinde durulması gereken bir başka husus İstanbul'da ancak 1914 yılında alınan bir kararla açılabilen ilk modern medresenin, Konya'da 1910 yılında kurulmuş ve çağdaş anlamdaki İstanbul medresesine model oluşturmuştur.

Cenanyan Kolojindeki Dersler

Cenanyan Mektebi, Protestan bir Ermeni olan Harutune Stefanos Cenanyan tarafından 1 Temmuz 1308/13 Temmuz 1892 tarihinde tesis edildi. Okul "Apostolic Institute" adıyla da bilinmektedir. Çifte Merdiven Mahallesi'nde bulunan okul, 7 Mayıs 1314/18 Mayıs 1898 tarihinde ruhsat alarak kayıtlara geçirilmiştir. Okulun kurucusu olan H. S. Cenanyan, Maraşlı bir Ermeni idi. Misyoner okulunda okumuş ve babasıyla birlikte Protestan olmuştu. Daha sonra Amerika'ya gönderildi ve orada ilahiyat okudu. Amerika'da bulunduğu sırada "Beşinci Avenue Presbiteryen Kilisesi"nin faaliyetlerine katılırken New Yorklu zengin bir avukat ve gazeteci olan Eliot Firch Shepard ile tanıştı. Shepard'ı ve kilise mensuplarını Anadolu'da bağlı oldukları kilisenin öğretilerini yayacak bir okul kurmaya ikna etti. Okul 1888 yılında Tarsus'ta "Tarsus Amerikan Koleji" adıyla açıldı. Okula Tarsus'ta doğmuş olan Apostol Paul'un adına izafeten "Saint Paul Enstitüsü" de denilmekteydi. Cenanyan bu okulda görev yapmaktayken bazı kişisel nedenlerle Tarsus'tan ayrılarak Konya'ya geldi. Konya'da 1892 yılında kendi adıyla anılan okulu kurdu .

Hükûmet, Cenanyan'ın kişisel nedenlerle değil görevli olarak Tarsus'tan ayrıldığına inanmaktaydı. Bir belgede öğrenildiğine göre, New York'ta bir şirket tarafından yıllık 2.000 lira varidatla idare olunan Tarsus Amerikan Koleji'nin öğretmenlerinden Cenanyan'ın Konya Vilayeti merkez ve mülhakatında sekiz adet Amerikan Mektebi açmak için şirketçe seyyar müfettiş olarak görevlendirildiği ve bu şahsın üç dört ay kadar vilayette seyahat ederek bir layiha hazırladığı tespit edilmişti. İlgililer irade olmadıkça okul açılmasına asla müsaade edilmemesi konusunda uyarılarak, buna

izin verenlerin cezalandırılacağı tebliğ edilmekteydi. Ancak bu belge 27 Teşrin-i Sâni 1309/9 Aralık 1893 tarihini taşımaktaydı. Yani Konya'da Cenanyan Mektebi'nin açılışından 1,5 yıl sonrasına aitti. Bu arada Cenanyan, Konya Vilayeti'nin izniyle okulunu açarak eğitim-öğretime başlatmıştı. Cenanyan'ın Konya'da açtığı ve zamanla geliştirdiği okulun masraflarını nasıl karşılayabildiğinin ve gerekse Tarsus'la devam eden sıkı ilişkilerinin mantıklı bir açıklamasının yapılması gerekmektedir.

Okul açıldıktan sonra Cenanyan sık sık Tarsus'a ve Amerika'ya gitmesinden dolayı okul yönetimini kendisine vekil olarak görevlendirdiği Ohannes Şamlıyan Efendi'ye bırakmıştı. Cenanyan Mektebi'nde 1895 yılında iptidai ve rüştiye derecesinde 32 öğrenci öğrenim görmekteydi. Okulda kilise bulunmadığı gibi Protestan bir rahip de mevcut değildi. Şehirde bulunan çok az miktardaki Protestan, dini ayinlerini okulda öğretimin yapılmadığı zamanlarda icra etmekteydi.

Cenanyan Mektebi Öğrenci Durumu

Cenanyan Mektebi'nde yüksek kalitede bir dil eğitimi verilmekteydi. Okulda bazı dersler İngilizce ve Fransızca okutturulmaktaydı. Bu durum okulu bir cazibe merkezi hâline getirmişti. Konya dışından da birçok öğrenci okulda okumak için şehre gelmekteydi. Okulun yatılı öğrencileri dikkati çekecek şekilde artmış bulunmaktaydı. Okul paralı öğretim yapmaktaydı. Öğrenciler belirli bir miktar öğrenim ücreti ödemekteydiler. Fakir öğrenciler ücretsiz olarak kaydedilmekteydi. Ücretin miktarı bilinmemekle birlikte yüksek bir meblağ olmamalıdır. Çünkü okul Amerikan misyonu tarafından fonlanmaktaydı.

Cenanyan Mektebinin farklı dönemlerde kullanılmasına bağlı olarak malzemenin de onarım ve plandaki aslına uygun olmayan müdahaleler neticesinde değiştiği görülmektedir. Ana yapı malzemesi bodrum ve zemin katta sille taşı olup moloz ve kesme taş tekniğinde kullanılmıştır. Bunun yanında üst katlar bağdadi olup yakın dönem yapılan ilavelerde ise çimentonun kullanıldığı görülmektedir. Malzemedeki bu değişim mekânların sonradan yapıldığı veya yenilendiği fikrini vermektedir.

Yapının ana taşıyıcı duvarların su basman seviyesine kadar hatta zemin kat dâhil sille taşı malzemenin üzerinin bodrum hariç sıva ile sıvanarak kullanıldığı, üst katların ise bağdadi duvar tekniği karşımıza çıkmaktadır. Bunun akabinde de yapının kat planlarında duvar kalınlıkları da değişmektedir. Yapıya sonradan ilave edilen doğu ve batıdaki balkon ile ıslak hacim mekânları ise betonarme olup çatılarda ise Marsilya kiremit kullanılmıştır.

Cenanyan Mektebi süsleme bakımından dış cephede tuğla silmelerin sıvanması ile yatay ve düşey katlar hareketlendirilmiştir. Yatay ve düşeydeki kademeli plasterli silmeler kemerli pencereler etrafında da kendini göstermekle birlikte cephe hareketlendiren unsurlardır. Bunun yanında çatı alınlıklarındaki bitkisel kompozisyonlu sac levhalarında saçağı takip etmesi ve zemin kattaki ferforjeler ile metal giriş kapılarının orta bölümündeki kabarmalı hilal ve yıldız motifleri dış cephede görülen süslemelerdir.

Cenanyan Mektebi'nin günümüzdeki görünüşü

Cenanyan Mektebinin güney cephesinin görünüşü